

Opole, dnia 28 sierpnia 2025 r.

dr hab. Edyta Szafranek-Stefaniuk, prof. UE
Wydział Gospodarki Przestrzennej i Transformacji Regionów
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

RECENZJA

pracy doktorskiej mgr Mariusza Wcisło
pt. „Specjalne Strefy Ekonomiczne oraz Polska Strefa Inwestycji
jako instrumenty stymulowania rozwoju regionalnego”
napisanej pod kierunkiem dr hab. Joanny Kudelko, prof. UEK

1. Uwagi ogólne

Recenzowana praca doktorska Pana mgr Mariusza Wcisło została przygotowana pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. Joanny Kudelko, prof. UEK w Instytucie Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, w dyscyplinie naukowej: Ekonomia i Finanse. Rozprawa liczy 268 stron i obejmuje: Spis treści, Wstęp, sześć rozdziałów, Zakończenie, wykaz bibliografii, spisy rzeczy (rysunków i tabel) oraz aneks (Kwestionariusz ankiety).

Recenzja ma na celu stwierdzenie, czy przedłożona praca doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Doktoranta w zakresie ekonomii i finansów oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

2. Ocena koncepcji i metodyki pracy doktorskiej – cele pracy, pytania badawcze, hipotezy oraz metody badawcze

Podjęty problem badawczy dotyczy porównania konsekwencji wdrażania dwóch instrumentów stymulowania rozwoju regionalnego, tj. specjalnych stref ekonomicznych i Polskiej Strefy Inwestycji. Pierwszy z wymienionych funkcjonuje w Polsce już od ponad ćwierć wieku, a drugi dopiero od 2018 roku, przy czym oba instrumenty – w założeniu – pełnią podobną funkcję i są wzajemnie powiązane. Wprowadzenie nowego instrumentu spowodowało zmianę w zakresie funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, polegającą na odejściu od terytorialnego ograniczenia inwestycji. Polska Strefa Inwestycyjna miała więc stanowić odpowiedź na potrzebę dostosowania zasad i trybu wspierania nowych inwestycji do zmieniających się uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego regionów

i kraju. Jest to narzędzie rozwoju regionalnego wpisujące się we współczesne wyzwania rozwoju regionów i potrzeby badawcze. W sferze identyfikacji oraz oceny roli i znaczenia, a także efektów funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce istnieje bardzo duży dorobek naukowy, zarówno w sensie ilościowym, jak i jakościowym. Natomiast w odniesieniu do Polskiej Strefy Inwestycji publikacji naukowych jest bardzo niewiele, gdyż jest to temat na początkowym etapie eksploracji naukowej. Podjęte zatem przez Doktoranta badania nad tym instrumentem wypełniają lukę badawczą, a porównanie wyników z dotychczasowymi ustaleniami dotyczącymi specjalnych stref ekonomicznych jest wartością dodaną pracy i wkładem do dyscypliny ekonomia i finanse. Stanowi także cenne źródło wiedzy dla praktyki rozwoju regionalnego umożliwiając zoptymalizowanie celów i mechanizmów polityki rozwoju regionalnego. Na tej podstawie uznaję, że wybór tematu rozprawy doktorskiej jest trafny i odpowiada wyzwaniom naukowym oraz praktyce programowania rozwoju regionalnego. Zarówno w sensie poznawczym, jak też aplikacyjnym można uznać, że recenzowana praca zapełnia lukę istniejącą w sferze dotychczasowych dokonań naukowych, a podjęty problem badawczy zasługuje na prowadzenie pogłębionych studiów teoretycznych i empirycznych.

Koncepcja pracy została omówiona we Wstępie. Jest kompletna, zawiera wszystkie wymagane elementy, tj. cel główny, cele szczegółowe, pytania badawcze, hipotezę główną i hipotezy szczegółowe. Wyjaśnione zostały także zakres przestrzenny i czasowy badań, a wymienione zostały zastosowane metody i źródła badań.

Za cel główny przyjęto *„dokonanie oceny porównawczej efektów funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce oraz Polskiej Strefy Inwestycji związanych z realizacją nowych inwestycji oraz kształtowaniem się regionalnych zróżnicowań w zakresie dokonywanych inwestycji”* (s. 7). Istota badań zawarta w tak zapisanym celu jest zrozumiała, ale proponowałabym skorygować sformułowanie *„dokonanie oceny porównawczej”* (na np. *identyfikacja i ocena różnic/podobieństw*), gdyż rodzi się pytanie właśnie o cel dokonania tej oceny porównawczej. Zatem celem badań powinien być rezultat *dokonania oceny porównawczej*. W odniesieniu do celu głównego sformułowane zostały cztery cele szczegółowe, które w logiczny sposób są powiązane z celem głównym, ale dotyczą tylko wyników badań empirycznych. Żaden z celów nie odwołuje się ani do teoretycznego, ani do metodycznego aspektu badań. Tymczasem, Autor w Zakończeniu wskazuje na osiągnięcia badawcze uzyskane w tych zakresach, uznając, że *Problem badawczy (...) wypełnił lukę związaną z niedostatecznym rozpoznaniem w literaturze przedmiotu efektów funkcjonowania*

Polskiej Strefy Inwestycji. (...) W wymiarze metodycznym zastosowano triangulację metod badawczych, (...). Wykorzystanie niedostępnych publicznie źródeł danych oraz zastosowanie metod ilościowych i jakościowych umożliwiło uzyskanie szerszej perspektywy badawczej, zwiększenie dokładności wyników badań i wieloaspektowe zbadanie podjętego problemu. W wymiarze aplikacyjnym wyniki badań umożliwiły sformułowanie rekomendacji w zakresie działań organów decyzyjnych...” (s. 242-243). Każde z wymienionych osiągnięć powinno było wynikać z przyjętego celu pracy. W mojej opinii warto cel główny pracy zdekomponować na cel/e teoretyczno-poznawczy/e, metodyczny/e i aplikacyjny/e, a w szczególności wskazać metodyczny, gdyż dysertacja ma dowodzić umiejętności samodzielnego prowadzenia badań.

Wskazane w pracy cele szczegółowe oceniam pozytywnie, przy czym w przypadku pierwszego pytania rodzi się wątpliwość o słuszność użycia terminu *skuteczność* rozwiązań, gdyż ta kategoria w ekonomii mierzona i oceniana jest w inny sposób niż w recenzowanej pracy. Podobnie mam wątpliwość, czy w realizacji czwartego celu szczegółowego oceniana była *atrakcyjność warunków korzystania ze zwolnienia podatkowego* (s. 7). Niezależnie od celów szczegółowych wskazanych we Wstępie pracy, Autor sformułował cele każdego z rozdziałów pracy (w tekście wprowadzającym do każdego z rozdziałów). Łącznie tworzy to zestaw wielu celów, które, należałoby uporządkować ze względu na etap badań, stopień ich szczegółowości oraz powiązanie z hipotezą badawczą.

W pracy sformułowane zostały hipoteza główna i pięć hipotez szczegółowych. Są one spójne z celem głównym pracy, ale nie w pełnym zakresie korespondują z pytaniami badawczymi i z celami szczegółowymi. Ponadto ostatnia z hipotez (H5) budzi moją wątpliwość, gdyż jest odniesiona do zidentyfikowania i zweryfikowania opinii tylko ekspertów na wskazany temat, a nie do pogłębionych i wieloaspektowych badań.

Niezależnie od przyjętych celów i hipotez w pracy wskazano trzy pytania badawcze, które rozpoczynały omówienie przyjętej koncepcji badań. Sformułowane pytania dotyczą jednak także tylko badań empirycznych. Mają charakter rozstrzygający, gdyż zaczynają się od Czy..., co dało możliwość sformułowania jednoznacznej odpowiedzi (Tak lub Nie).

Aby uporządkować przekaz informacji dotyczących konceptualizacji badań proponowałabym cel główny doprecyzować w postaci celów szczegółowych, które należało rozróżnić na teoretyczno-poznawcze, metodyczne i aplikacyjne. W następnej kolejności przyporządkować tymże celom hipotezy badawcze. Takie podejście zyskałoby na przejrzystości założeń koncepcyjnych i nie spowodowałoby pominięcia w jej zakresie teoretycznej części badań.

W dalszej części Wstępu wymienione zostały metody badań ze wskazaniem celu ich zastosowania oraz źródła informacji. Autor nie wyjaśniał i nie uzasadniał w tej części pracy przyjętej metodyki postępowania badawczego, ale zawarł te treści w częściach wprowadzających do każdego z podrozdziałów. Przyjęty sposób prezentacji metodyki i jej uzasadnienia oraz wskazania barier w pozyskaniu danych i interpretacji wyników, jest konsekwentny i wyczerpujący. Autor jednoznacznie określił jakie są możliwości prowadzenia badań nad efektami stosowania specjalnych stref ekonomicznych i Polskiej Strefy Inwestycyjnej, jakich informacji nie można uzyskać dla określonych przedziałów czasu i/lub jednostek terytorialnych z zasobów statystyki publicznej i wskazał inne możliwości pozyskiwania danych, w tym z zastosowaniem metod badań bezpośrednich. Opisany i uzasadniony dobór metod i technik dla całego toku badania oceniam pozytywnie. Zastosowane metody i techniki są poprawne, a uzyskane wyniki są względem siebie komplementarne i pozwalają na formułowanie wniosków końcowych.

Reasumując tę część recenzji stwierdzam, że przyjęty sposób konceptualizacji pracy jest poprawny. Cele badań, hipotezy oraz pytania badawcze co do zasady pozostają w logicznym związku i są poprawnie sformułowane, aczkolwiek nie wyczerpują zakresu założeń badawczych. Zastosowane metody i techniki są poprawne, a uzyskane wyniki są względem siebie komplementarne i pozwalają na formułowanie wniosków końcowych.

3. Ocena struktury i merytorycznej zawartości rozprawy

Rozprawa doktorska ma charakter teoretyczno-empiryczny, której ramy i zarys przedstawiono w *Uwagach ogólnych* niniejszej recenzji. Struktura pracy jest dwudzielna, obejmuje trzy rozdziały o charakterze wyłącznie teoretycznym (rozdziały: 1-3) i trzy o charakterze empirycznym, z udziałem treści metodycznych (rozdziały 4-6).

Układ treści jest prawidłowy, typowy dla prac doktorskich, tworzący spójną całość, a podział tekstu jest proporcjonalny i zgodny z tytułami rozdziałów. Szczegółowe uwagi i propozycje korekt w zakresie układu treści przedstawione zostały w dalszej części recenzji.

Rozprawę rozpoczyna *Wstęp*, którego treść odzwierciedla koncepcyjną sferę prezentowanych badań – omówioną w poprzednim punkcie recenzji. Wstęp, jako element struktury rozprawy, jest prawidłowo skomponowany, zawiera oczekiwane treści dające podstawy do zrozumienia tematyki oraz założeń badań i motywów jej podjęcia.

Rozdział pierwszy jest przedstawieniem problematyki rozwoju społeczno-gospodarczego w odniesieniu do układu regionalnego i obejmuje następujące zagadnienia: 1)

pojęcie rozwoju społeczno-gospodarczego; 2) rozumienie rozwoju społeczno-gospodarczego w teoriach ekonomicznych; 3) pojęcie regionu i rozwoju regionalnego; 4) wybrane teorie rozwoju regionalnego; 5) determinanty rozwoju regionalnego i 6) mechanizmy kształtowania się regionalnych różnicowań w poziomie rozwoju.

Zakres treści poszczególnych podrozdziałów jest zgodny z ich tytułami i stanowi kompilację innych prac z tego zakresu. Przytoczone treści – w mojej opinii - mają za cel stanowić teoretyczny punkt wyjścia i tło do badań empirycznych. Koncentrują się przede wszystkim na dorobku ekonomicznym, w małym stopniu poszerzając go o ustalenia badawcze z nauk pokrewnych, również ukierunkowanych na problematykę regionalną, jak: geografia (w szczególności ekonomiczna), socjologia czy administracja. Byłoby to szczególnie pożądane w podrozdziale 1.3 *Pojęcie regionu oraz rozwoju regionalnego*, gdyż atrybutami układów regionalnych są przestrzeń (zasięg i granice), powiązania funkcjonalne, struktury gospodarcze, osadnicze itd., a w odniesieniu do polityki ich rozwoju także system sprawowania władzy i zarządzania rozwojem regionów. Te wątki są ważne w kontekście definiowania regionów, formułowania polityk rozwoju, dostosowywania mechanizmów i instrumentów ich rozwoju, co stanowi przedmiot niniejszej rozprawy. Autor przedstawił podstawowy zakres wiedzy o regionie i rozwoju regionalnym, nie pogłębiając go i nie łącząc z celem badań. Prezentując ujęcie rozwoju społeczno-gospodarczego w teoriach ekonomicznych (podrozdział 1.2), wybrane teorie rozwoju regionalnego (podrozdział 1.4) i determinanty rozwoju regionalnego (podrozdział 1.6) nie uzasadnił wyboru omawianych teorii czy determinant, ani nie powiązał ich z badanymi instrumentami rozwoju regionalnego, co stanowiłoby autorski wkład do prowadzonych badań i zarazem punkt odniesienia do interpretacji wyników badań. W tej części pracy brakuje również dyskusji naukowej, w której Autor zaprezentowałby różne podejścia badawcze i stanowiska publikowane na łamach literatury naukowej, a przede wszystkim przedstawił własne. Jedynym merytorycznym błędem w rozdziale pierwszym jest przedstawienie nieaktualnej typologii jednostek terytorialnych do celów statystycznych obowiązującej w krajach Unii Europejskiej (obecna obowiązuje od 1 stycznia 2018 roku i oparta jest na podziale trzy-, a nie pięciopoziomowym).

W rozdziale drugim dotyczącym instrumentów regionalnej pomocy inwestycyjnej wyodrębnione zostały cztery podrozdziały odnoszące się do następujących kwestii: 1) rola polityki w stymulowaniu rozwoju regionalnego; 2) instrumenty stymulowania rozwoju regionalnego; 3) uprzywilejowanie stref gospodarczych jako instrumentów realizacji polityki rozwoju i 4) regionalna pomoc inwestycyjnej w Polsce. Kolejność omawianych zagadnień jest właściwa, a warstwa poznawcza tej części pracy jest istotna dla zrozumienia

zróżnicowanych zasad, warunków i możliwości stosowania instrumentów rozwoju regionalnego ukierunkowanych terytorialnie. Ta część pracy jest w wystarczającym stopniu omówiona, nie dostrzega się braków informacyjnych, a nadto zawiera elementy ocenne, dyskusyjne i prezentację poglądów Autora. Proponowałabym jednak w podrozdziale 2.1 nie wprowadzać treści dotyczących konkretnego studium przypadku (Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego – s. 46–47), lecz omówić strategię rozwoju regionu jako instrument programowania rozwoju regionalnego. Ponadto ciekawe poznawczo byłoby uzupełnienie ostatniej części rozdziału (podrozdziału 2.4) o informacje na temat dotychczasowych badań nad regionalną pomocą inwestycyjną w Polsce w ramach Polskiej Strefy Inwestycji – *czy ta tematyka jest już podejmowana w badaniach naukowych; jeśli tak to jakie płyną z nich wnioski, a jeśli nie, to jakie są bariery i ograniczenia?* Mam też wątpliwość czy instrumenty można określić jako „(...) *systemy programowania i planowania działań...*” (s. 48), czy nie należy się zgodzić ze stwierdzeniem, że instrumenty są narzędziami dostępnymi (możliwymi do zastosowania) w ramach danych systemów programowania rozwoju.

Rozdział trzeci *Podstawy prawne i warunki wsparcia przedsiębiorstw w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce oraz w Polskiej Strefie Inwestycji* jest kontynuacją poprzedniego, stanowi najobszerniejszą część pracy. Obejmuje trzy podrozdziały, z których pierwszy (3.1) odnosi się do specjalnych stref ekonomicznych i jest podzielony na trzy podpunkty; drugi (3.2) dotyczy Polskiej Strefy Inwestycji i również obejmuje trzy podpunkty, a trzeci (3.3) prezentuje autorską analizę porównawczą w zakresie uwarunkowań i rozwiązań stosowanych w ramach każdego z omawianych instrumentów. Podpunkty 3.1 i 3.2 mają charakter prac eksperckich. Z dużym stopniem szczegółowości, a nawet nazbyt szczegółowo, omówione zostały specjalistyczne informacje w zakresie funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych oraz Polskiej Strefy Inwestycji, które potwierdzają dogłębną wiedzę Autora o tych instrumentach, możliwą do zastosowania w praktyce gospodarczej. Ostatni podrozdział ma charakter naukowy, gdyż przedstawia wyniki autorskiej analizy porównawczej obu instrumentów, przeprowadzonej według przyjętych kryteriów. Dopełnieniem tej części mogłoby być wskazanie przez Autora zasadności przyjętych rozwiązań w każdym z instrumentów w odniesieniu do czasu, kiedy zostały wprowadzone w polityce regionalnej Polski. Specjalne strefy ekonomiczne wdrażano w okresie dynamicznej transformacji gospodarczej kraju i kształtowania nowej struktury gospodarczej, natomiast Polską Strefę Inwestycji w czasie post-transformacyjnym, o zupełnie innych wyzwaniach w rozwoju gospodarczym kraju i innej sytuacji w zakresie przestrzennego zróżnicowania poziomu

rozwoju regionalnego (innej skali i charakteru dysproporcji między- i wewnątrzregionalnych w Polsce).

Kolejny rozdział, tj. czwarty – otwiera empiryczną część pracy, a jego celem jest „ocena efektów funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce oraz Polskiej Strefy Inwestycji (s. 140)”. Jest to ciekawa koncepcja badań, oparta na niepublikowanych danych pozyskanych z ówczesnego ministerstwa rozwoju i od zarządów poszczególnych stref ekonomicznych, co czyni tę analizę wyjątkową, stanowiącą nową wiedzę o procesie inwestycyjnym w układzie regionalnym Polski w badanych latach. Jednakże lektura treści tego rozdziału wskazuje, że określenie *efekty* (zawarte w tytule tego rozdziału i jego celu) nie jest właściwe wobec zakresu pozyskanych danych i ograniczeń badawczych, o których Autor pisze w kilku miejscach tego rozdziału (np. s. 148, 156). Po pierwsze: pozyskane dane dotyczą deklaracji, a nie realnych zdarzeń. Trudno określić jaka część deklaracji została zrealizowana. Po drugie: efekty mierzone są przez Autora na podstawie pięciu cech: liczby beneficjentów obu programów wsparcia, wartości kosztów kwalifikowanych (utożsamianych przez Autora z nakładami inwestycyjnymi), liczby nowych miejsc pracy, struktury wielkościowej i własnościowej przedsiębiorstw realizujących nowe inwestycje oraz wartości kapitału zagranicznego. Każdej z tych cech poświęcono odrębny podpunkt, w którym przedstawiono zestawienia danych i ich interpretację. W mojej opinii, aby ocenić efekty funkcjonowania badanych instrumentów należałoby analizę oprzeć na danych opisujących faktyczne zdarzenia, a jej wyniki odnieść do potrzeb (celów) rozwoju poszczególnych regionów lub celów wprowadzenia każdego z instrumentów. Jednakże stwierdzam, że przeprowadzona analiza dostarcza wartościowych informacji i inspirujących ustaleń, które zatytułowałabym jednak inaczej, np. *Zakładane (Oczekiwane lub Planowane) rezultaty...*

Rozdział piąty jest ciekawym opracowaniem łączącym dwa wymiary prowadzonych badań empirycznych, opartym na porównaniu zidentyfikowanych w rozdziale czwartym *efektów* funkcjonowania każdego z badanych instrumentów z poziomem rozwoju regionalnego w celu określenia różnicowań regionalnych tychże *efektów*. Punktem wyjścia podjętej analizy było autorskie wyznaczenie poziomów rozwoju regionów dla badanych lat. Wykorzystano w tym celu taksonomiczną metodę odległości od wzorca Z. Hellwiga, której dobór i zastosowanie oceniam pozytywnie. Dane do badania wyselekcjonowane zostały z bazy danych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego i sprowadzone do postaci wskaźników względnych, co potwierdza umiejętność tworzenia przez Doktoranta bazy danych do analiz dynamicznych i wielozmiennych. Ostateczna lista zakwalifikowanych zmiennych liczyła 18 wskaźników, które w bardzo szeroki sposób opisują rozwój społeczno-

gospodarczy regionów. Kwestie dyskusyjne, które dotyczą prezentowanego zestawu zmiennych diagnostycznych wynikają z dwóch wątpliwości. Po pierwsze: czy zastosowanie wskaźników o różnej wadze w ocenie zaawansowania rozwoju regionów jest właściwe (np. czy współcześnie liczba domów kultury lub bibliotek w regionach na 10 tys. mieszkańców odzwierciedla poziom ich rozwoju i ma takie samo znaczenie jak np. zatrudnienie w B+R w liczbie pracujących w %?). Po drugie, czy w toku selekcji danych zweryfikowano współzależność cech i wykluczono, te, których korelacja była zbyt istotna (jest mowa tylko o warunku niskiej zmienności cechy jako podstawy do jej wyłączenie z badania – s. 180)? Aby potwierdzić wyniki badań warto było je porównać z opublikowanymi zarówno w literaturze naukowej, jak i pracach eksperckich np. wydawanych przez Główny Urząd Statystyczny, w jakie obfituje polski dorobek badań regionalnych. Niemniej jednak, uzyskane autorskie wyniki badań w postaci syntetycznej miary rozwoju dały podstawy do opracowania typologii regionów ze względu na poziom ich rozwoju. Wydzielone zostały cztery grupy regionów dla każdego z badanych lat według tej samej zasady i tego samego kryterium, co pozwala na przeprowadzenie analizy porównawczej. W kolejnych podrozdziałach, tj. 5.2 – 5.6 – w sposób konsekwentny – przedstawiano zróżnicowanie zidentyfikowanych *efektów* w układzie regionalnym. Pozytywnym aspektem tej analizy jest wprowadzenie oprócz miar bezwzględnych, także mierników względnych umożliwiających przeprowadzenie porównania i urealnianych uzyskane wyniki. Ostatni podrozdział ma wysoką wartość poznawczą, gdyż obrazuje związek między poziomem rozwoju regionów, a każdym ze zidentyfikowanych *efektów* funkcjonowania obu badanych instrumentów. W tym przypadku zastosowano jednak miary bezwzględne opisujące zakładane efekty. Nienależnie od wskazanych dyskusyjnych kwestii uzyskane wyniki i wyprowadzone z nich wnioski zasługują na wysoką ocenę i wnoszą nową wiedzę w zakresie badań regionalnych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Ostatni rozdział pracy ma charakter komplementarny w stosunku do rozdziałów czwartego i piątego, dopełniając i zamykając empiryczną część rozprawy. Jest oparty na badaniach bezpośrednich, w tym wywiadach kwestionariuszowych oraz wywiadach pogłębionych realizowanych z dwoma odrębnymi grupami respondentów. Zarówno badania ankietowe kwestionariuszowe (choć z niską stopą zwrotu), jak i wywiady zostały przeprowadzone prawidłowo, a sformułowane w nich pytania oceniam pozytywnie. Autor ma świadomość wartości uzyskanych wyników, właściwie je interpretuje oraz wykorzystuje do porównania z wynikami uzyskanymi w analizie ilościowej. Poza sformułowanymi wnioskami zostały także zaproponowane rekomendacje dla polityki rozwoju regionalnego.

Ostatnią część pracy stanowi Zakończenie. Jest to forma podsumowania, merytorycznie spójna z celem i strukturą prowadzonych badań. Autor odnosi się do sformułowanych we Wstępie hipotez i precyzyjnie artykułuje ustalenia, poparte wynikami badań. Ponadto wyjaśnia bariery i ograniczenia prowadzonych badań oraz proponuje konstruktywne rozwiązania w odniesieniu do nich i ich wpływu na wartość wyników badawczych. Proponuje także kierunki kontynuacji badań w sferze podjętej problematyki. Całość Zakończenia potwierdza umiejętność syntetyzowania i uogólniania wiedzy oraz wyników badań, a także podkreśla wartości pracy w aspekcie teoretycznym, empirycznym i aplikacyjnym, na które Autor samodzielnie wskazuje (s. 242–243).

Praca została dobrze osadzona w literaturze przedmiotu. Przegląd literatury jest wielowątkowy, z dominacją publikacji ekonomicznych i prawnych, obejmujący 178 pozycji naukowych i 40 aktów prawnych i dokumentów legislacyjnych. Dobór literatury dotyczącej aspektów teoretycznych i metodycznych związanych z badanym zagadnieniem jest właściwy, odzwierciedla istniejący dorobek naukowy, zarówno polsko, jak i obcojęzyczny. Większość prac źródłowych pochodzi z polskojęzycznego dorobku nauki, a literatura obcojęzyczna (anglojęzyczna) stanowi około 33% pozycji w spisie bibliografii.

Podsumowując tę część recenzji stwierdzam, że praca doktorska jest zgodna z tematem, a układ i podział treści odpowiadają przyjętym założeniom i celom badań. W ogólnej ocenie, poza zastrzeżeniami, sugerowanymi korektami i polemiką, wskazanymi w recenzji, uznaję, że poziom merytoryczny całej dysertacji jest wysoki, spełniający wymagania stawiane pracom na stopień naukowy doktora. Przeprowadzone rozważania teoretyczne i badania empiryczne wynikają z przyjętych założeń, a ustalenia badawcze z zastosowanych metod. Cele rozprawy zostały osiągnięte, a na pytania badawcze wskazano odpowiedzi. Każdą z hipotez zweryfikowano i jednoznacznie uzasadniono jej weryfikację – pozytywną i negatywną – zarówno w treści kolejnych podrozdziałów (s. 161, 170, 174, 218, 240), jak i w Zakończeniu. Przedstawione w recenzji uwagi mają charakter postulatywny i stanowią wskazówki dla doskonalenia warsztatu naukowego Doktoranta.

4. Ocena formalnej i językowej strony rozprawy doktorskiej

Praca pod względem formalnym przygotowana została poprawnie, a występujące w tym zakresie niedoskonałości są na tyle drobne i nieliczne, że nie wpływają na obniżenie jej ogólnej oceny.

Struktura pracy jest logiczna, obejmuje elementy nienumerowane (*Wstęp, Zakończenie, Bibliografia, Spis tabel, Spis rysunków i Aneks I*) oraz numerowane rozdziały, a w ich obrębie podrozdziały i podpunkty. Przyjęte zasady konstrukcji pracy są właściwe i konsekwentnie stosowane. Jedynym mankamentem – w mojej opinii – jest wprowadzanie nienumerowanych części (fragmentów) tekstu na początku każdego rozdziału i w końcowej części rozdziałów empirycznych. Są to fragmenty zawarte na stronach: 12–13, 42–43, 70, 140–141, 177–178, 220 i w każdym przypadku dotyczą wyjaśnienia celu i założeń metodycznych badań omawianych w danym rozdziale. Dlatego lepszym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie numeracji i tytułów dla tych treści, np. *Wprowadzenie lub/i Uwagi metodyczne*. Podobną sugestię formułuję do treści zawartych na stronach: 174–176 i 216–219, które stanowią podsumowania rozdziałów czwartego i piątego, dlatego powinny być numerowane i zatytułowane, zgodnie z wzorem zastosowanym w rozdziale szóstym.

Pracę cechuje poprawność i staranność redakcji. Cytowania, jak również odwołania do źródeł, zredagowane i sformatowane zostały poprawnie. Pracę wyróżnia także poprawność językowa. Doktorant posługuje się językiem naukowym w dobrym stopniu, właściwie stosuje terminologię z zakresu nauk społecznych, w tym z zakresu ekonomii. Ponadto biegle operuje terminologią specjalistyczną stosowaną w praktyce wdrażania badanych instrumentów, co jednak nie utrudnia zrozumienia pracy. Umiejętność narracyjna świadczy o opanowaniu przez Doktoranta warsztatu pisarskiego oraz dobrej znajomości i wyczuciu podjętej problematyki. Mankamentów językowych, stylistycznych i gramatycznych oraz interpunkcyjnych jest niewiele i nie wypaczają one sensu wypowiedzi, ani nie obniżają wartości merytorycznej pracy.

Tabele oraz wykresy zostały opracowane poprawnie. Jednakże, przyjmując, że praca dotyczy przestrzennego kontekstu badań, to lepszym rozwiązaniem byłoby prezentowanie części uzyskanych wyników badań w postaci map niż zestawień tabelarycznych. W szczególności dotyczy to wizualizacji wyników badań w rozdziale piątym. Zastosowanie kartograficznej prezentacji danych i wyników badań podniosłoby ich czytelność i pozwoliło na lepsze uchwycenie terytorialnych różnicowań, które jeden z celów pracy.

Redakcja techniczna rozprawy w całości zasługuje na pozytywną ocenę. Praca jest poprawnie i starannie sformatowana, z zachowaniem stylu właściwego dla prac naukowych. Niewskazane jest jednak rozpoczynanie podrozdziałów od nowej strony, gdyż skutkuje to występowaniem pustych fragmentów na wielu stronach.

Reasumując, recenzowana rozprawa pod względem formalnym jest kompletna i logicznie skomponowana, spełnia wymogi stawiane tego typu pracom. Przedstawione

przykłady uchybień nie obniżają jej wartości, a jedynie wskazują potrzebę poddania tekstu adjustacji przed ewentualną jego publikacją w innej formie.

5. Konkluzje i wniosek końcowy

Recenzowana praca doktorska jest oryginalnym opracowaniem naukowym i pomimo wskazanych niedostatków i uchybień zasługuje na ocenę pozytywną.

Do jej najważniejszych zalet zaliczam: aktualność i ważność problemu badawczego, pozyskanie trudnodostępnych danych i wypełnienie braków informacyjnych w sferze przyjętego problemu badawczego, dobre osadzenie tematyki w dorobku naukowym, kompleksową i wartościową analizę funkcjonowania badanych instrumentów oraz odniesienie jej wyników do zróżnicowań w zakresie poziomu rozwoju regionalnego.

Jako kluczowe deficyty obniżające końcową ocenę pracy uznaję natomiast: brak rozróżnienia celów teoretyczno-poznawczych, metodycznych i aplikacyjnych, pominięcie teoretycznego aspektu badań w konceptualizacji badań, niewystarczające odniesienia uzyskanych wyników badań i wyprowadzonych z nich wniosków do podstaw teoretycznych, a także uznanie deklaracji formułowanych przez beneficjentów za efekty wdrażania badanych instrumentów.

W ujęciu całościowym, stwierdzam, że analiza podstaw teoretycznych oraz danych pierwotnych i wtórnych przedstawiona w pracy dowodzi pogłębionej ogólnej wiedzy Autora w zakresie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse, a także umiejętności prowadzenia samodzielnie badań naukowych. Praca może być przydatna do dalszych badań - pogłębiających, systematyzujących i syntetyzujących walory poznawcze, empiryczne, metodyczne i aplikacyjne dotyczące podjętego problemu badawczego.

Podsumowując, stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia warunki określone w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U. 2024 r., poz. 1571, z późn. zm.) i wnioskuję o dopuszczenie mgr Mariusza Weisło do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Opole, 28 sierpnia 2025 r.

Edyta Szafranek-Stefaniuk

